

הצלחה מובטחת: האם ביטחון בה' מבטיח הצלחה בחיים? מבוסס על לקו"ש לו/1

ראש ישיבה ישב עם תלמידיו בין עצי היער והעביר להם שיעור נלהב על כוחה של מידת הביטחון. הוא הביא דוגמה: "בטחון אמיתי הוא כמו אדם היושב ביער ופתאום מתקרב אליו דב ענק, אך הוא אינו נבהל ובוטח לחלוטין בישועת ה' כהרף עין".

הרב לא הספיק לסיים את המשפט והנה מגיח מבין העצים דב ענק במשקל 500 קילו, השיניים המחודדות שלו בולטות החוצה והוא מרחרח לחפש טרף. הרב נותר ממקומו, טיפס על העץ הקרוב, תוך שהוא נזהר אפילו שלא לנשום בקול.

אחרי שהסתלק הדוב מהשטח, הביטו התלמידים ברב וציפו להסברים. הוא הצטדק: "יש בטחון ויש ליתר בטחון..."

במשך הדורות נכתבו טקסטים רבים אודות חובת הביטחון בה' וכוחה להשפיע טוב על האדם, אולם הטקסט שיובא לקמן הוא ללא ספק אחד החזקים והמופלאים ביותר שנכתבו אי פעם בנושא.

המכתב הזה, שנכתב על ידי הרבי בשנת תש"י, מתחיל במקרה אישי נוגע ללב: יהודי עבד כשוחט במקום מרוחק והתפרנס בצורה מכובדת, אולם אביו נפטר והוא לא היה יכול למצוא מנין וקדיש באותה עיירה מרוחקת. הוא שאל אפוא את הרבי, האם להמשיך לעבוד שם כדי לפרנס את משפחתו, וגם יוכל לשלם את הוצאות הקבורה של אביו או העיקר הוא לכבד את אביו ולומר קדיש עליו וגם במחיר איבוד הפרנסה?

בתחילה, הרבי משיב לגופו של עניין:

1. אגרות קודש הרבי מלובאוויטש ח"ג/שעב: במענה על מכתבו מעש"ק, השואל אם לחזור ולקחת משרת שוחט ובודק בעיר שאין בה מנין ולא יוכל לומר קדיש ולירד לפני התיבה (ויסמוך בזה על שני אחיו שיחיו), אבל על ידי זה ישתכר למחייתו ולמחית אנשי ביתו, וגם יוכל לסלק מה שהתחייב לתת על הוצאות קבורת אביו ז"ל.

הנה התירו חז"ל כמה דברים מפני צורך הפרנסה ... ובפרט בנידון דידן ששני אחיו שיחיו יאמרו קדיש וכו'. ... ועוד שעל ידי זה יוכל לסלק חלק מהוצאות הקבורה [שזה גופא כבודו של אביו]... ולכן ישכור איש אחר במקומו שיאמר קדיש.

אך אז מוסיף הרבי כמה שורות מהממות:

וכל הנ"ל מפני שאיני יודע מצבו בעניין מידת הביטחון, אבל אם חזק הוא בזה, ובתמימות, ויחפש אחר כלי לפרנסה – ייתן לו השי"ת פרנסתו במקום שיש מנין וכו' ויוכל לקיים ככל המוטל עליו בעניינים הנ"ל!.

כותב הרבי במילים ברורות, כי יש לאדם שתי דרכים לחיות את חייו. הוא יכול לנסוע בשני מסלולים נפרדים. אחד הוא המסלול הטבעי, שבו הוא חי חיי טבע ועושה מה שצריך להתפרנס, ומסלול אחר, שבו הוא תולה את בטחונו בה' שיזמן לו את הנדרש והצריך עבורו – תוך שהוא עושה כמובן כלים והשתדלות טבעית לכך - ואז הדברים מסתדרים בכיוון הזה, אף שכרגע המצב נראה קשה ולא מתאים.

כך שמידת הביטחון היא מפתח אדיר שנתן הקב"ה לאדם, כדי לשנות את מסלול חייו לטובה. במקום לצעוד בעקבות הגורל שלו, ביכולתו ליצור את גורל חייו מחדש על ידי ההסתמכות והביטחון בעזרת ה'.

כמובן, הדברים באים כאן במכתב של הרבי רק בהדגשה יתירה, אבל שורש הדברים נמצא כבר בספרי הראשונים לדורותיהם. ראשית, רבנו יונה סובר כי הביטחון בישועת ה' הוא – לא רק מידת חסידות או הידור מצווה לאנשים נעלים, אלא – בכלל מצוות לא תעשה מפורשת מהתורה:

2/א: דברים כ,א: כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב, עם רב ממך, לא תירא מהם.

2/ב. שערי תשובה לרבנו יונה שער שלישי: הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבו ויבטח עליה.

כך שהאדם מצווה מן התורה – בכלל תרי"ג מצוות – לסמוך ולבטוח בישועת ה' הקרובה והמהירה. מעבר לכך, הגישה היהודית כבר אלפי שנים היא, כי מידת הביטחון אינה רק להיות בטוחים שיהיה טוב, אלא הרבה יותר מזה: מידת הביטחון עצמה משפיעה טוב. אדם שחי את חייו בסגנון של היתלות והסתמכות על ה' – החיים שלו הופכים להיות הרבה יותר חיוביים.

3/א. עיקרים מאמר רביעי ספמ"ו: אמר הכתוב (תהלים לב, י) והבוטח בה' חסד יסובבנו, כלומר... מדרך הביטחון להמשיך חסד חינוך על הבוטחים בה'.

3/ב. ילקוט שמעוני ישעיה רמז תעג: שכל מי שבוטח בשמי – אני מצילו.

3/ג. אגרות קודש הרי"צ ב עמוד תקלז: מענה אדמו"ר הצמח צדק לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים עבור חולה מסוכן חס ושלום: טראכט גוט – וועט זיין גוט.

וכמובן, כל התפיסה הזו מעלה שתי שאלות מהותיות, שמעסיקות את גדולי בעלי המחשבה היהודיים כבר מאות שנים: א. על מה בכלל נשען הביטחון? כיצד אדם יכול להיות בטוח שה' יעשה לו טוב? הרי אפילו יעקב אבינו, שהובטח ישירות מה' לשמירה והגנה מצרות לבן ועשיו, חשש "שמא גרם החטא" – ומה נאמר אנחנו? וכי מישהו מאיתנו יודע חשבונות שמים?

כך מעורר הרבי את השאלה המתבקשת הראשונה:

4. לקו"ש חל"ו/3: צריך ביאור, מהו היסוד לוודאות זו [שיהיה בסדר], הרי אפילו כשיש הבטחה מפורשת מה', יתכן שלא תתקיים ההבטחה 'שמא גרם החטא', וכל שכן וקל וחומר כשאין הבטחה מפורשת מה', והרי כל אחד צריך לחשוש מכך שהרי 'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'?

השאלה השנייה, היא תהייה טבעית אודות הגבולות של כוח הביטחון: האם החיים הם "תכנית כבקשתך", שבה אפשר להזמין מה שרוצים, לבטוח בה' שכך יקרה וכך אכן יקרה?! האם אדם יכול לבטוח בה' שכן משפחה לא בריא ל"ע יבריא היום ממש – וכך יתרחש?! או לבטוח בכך שהוא יזכה בלוטו – והוא אכן יזכה?! או להיות בטוח שקבוצת הכדורגל האהובה עליו (ואינה משחקת בשבת...) תעפיל לגביע המדינה – וכך יקרה?!

מה אפוא הפילוסופיה מאחורי תפיסת הביטחון בה'? והאם יש לה גבולות והגבלות של יכולת הצלחה בשטח?

1. פרשת השבוע עוסקת בהרחבה בסיפור הנס המדהים של ה"מן" שירד מהשמים. פרשה זו מכונה בספרים רבים בשם "פרשת הביטחון" וקהילות רבות נוהגות לקרוא אותה בכל יום בתפילת שחרית, כדי לחזק את המודעות לישועת ה'.

4. **שולחן ערוך רבנו הזקן מהדורא בתרא סימן א ס"ט: טוב לומר בכל יום פרשת העקדה לזכור זכות אבות, ופרשת המן לבטוח בה' נותן לחם דבר יום ביומו!**¹

הבה נשוב אל הימים ההם: עם ענק של מיליוני אנשים יצא אל המדבר הגדול והיה צריך לדאוג לעצמו לאוכל. אדם שיוצא אל המדבר למשך שבוע ימים, מצטייד מראש בכמויות של אוכל מוכן, ואם הוא יוצא עם משפחה וילדים, לוקח כמות כפולה של אוכל. ואילו הם יצאו מיליוני אנשים אל המדבר, אנשים, נשים וטף ולא היה להם אוכל. האנשים החלו לדאוג, אך ה' הבטיח כי יקרה בקרוב נס שעוד לא קרה כמוהו: ירד להם לחם מוכן מן השמים.

במקום ללכת לעבודה מדי בוקר, להמתין חודש שלם למשכורת ואז לטרוח ללכת למאפייה לקנות אוכל, הלחם ייפול כל בוקר ישירות מן השמים. טרי ובחינם.

5. **שמות טו, ד-ה: הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו.**

אולם, ה' צירף שתי הוראות ביחס לאוכל הזה. א. הם היו רשאים ללקוט רק את הכמות הדרושה להם לאותו יום בלבד. היה אסור ללקוט כמות ולהקפיא בפיז'ר' לכל השבוע, אלא היו חייבים לסיים את הלחם כל ערב וללקוט למחרת לחם חדש. ב. ביום השביעי בשבוע, לא יצאו ללקוט לחם, אלא ביום השישי ירדה להם כמות כפולה מן השמים עבור היומיים של שישי ושבת.

6/א. **ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו ... והיה ביום השישי ... והיה משנה על אשר ילקטו יום יום.**

6/ב. **רש"י: דבר יום ביומו – צורך אכילת יום ילקטו ביומו ולא ילקטו היום לצורך מחר ... והיה משנה [ביום שישי] – ליום ולמחרת.**

כאן מעניין לבחון, מה עמד מאחורי שתי ההוראות הללו? מה היה 'אכפת' לקב"ה שיהודי ייקח כמות לחם ויאגור בבדיעם לכל השבוע? מה המסר הנצחי בכך שהיה עליו לאסוף את הלחם כל בוקר מחדש?

השאלה הזו חשובה, שכן משום מה, התורה רואה בנס ה"מן" אירוע בעל משמעות נצחית, שעלינו ללמוד ממנו בכל יום מחדש. בעוד שבמבט חיצוני, נס המן הוא האירוע **הכי רחוק והכי מוזר** לחיינו. אנו רודפים יום ולילה אחרי הפרנסה ולעולם היא לא מספיקה, ומה יש ללמוד מאורח חיים כל כך שונה, שהלחם ירד מוכן מן השמים בלי כל דאגות?

בכל זאת, התורה אוסרת לשכוח את הנס הזה. הפרשה מצווה לאגור מעט מאותו לחם מופלא, לסגור אותו בצנצנת שנקראה "צנצנת המן" ולהניח אותה במשמרת בתוך ארון הברית.

7/א. **שמות טז, לב: זה הדבר אשר צווה ה', מלוא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם, למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר.**

ההוראה הזו באה לידי ביטוי גם מבחינה הלכתית, כאשר מקיימים סידרה ארוכה של מצוות שנועדו להנציח במוחנו וליבנו את אותו נס מופלא.

7/ב. **ש"ע רבנו סימן רעד: שלוש סעודות חייב כל אדם לאכול בשבת, ורמז לזה שנאמר שלוש פעמים "היום" גבי אכילת המן בשבת: 'ויאמר משה אכלוהו היום, כי שבת היום לה', היום לא תמצאוהו בשדה'² ... אינו יוצא ידי חובת ג' סעודות עד שיאכל לחם ... לפי שלגבי אכילת המן ...**

¹ **מנהגנו בפרשת המן:** רבינו הזקן כתב בשו"ע לאומרה אך **השמיטה בסידור**. וראו לקו"ש חכ"ו/102 הע' 62 **שהאריז"ל לא היה אומרה**. אמנם מביא שם מאור התורה: "שיאמר **בכל יום או לפרקים** פרשת המן בכונה".
² **מנהג חב"ד בסעודה שלישית:** כאן המקור בתורת הנגלה למנהגנו לאכול מזונות בלבד לסעודה שלישית. כיון שבפעמיים הראשונות בפסוק נאמר "היום" בצורה חיובית ואילו בפעם השלישית נאמר "היום לא" – בצורה **שלילית**. (וזאת בנוסף לטעם הפנימי, משום האורות העליונים המאירים בשעה זו). ראו לקו"ש חכ"א/84 ואילך.

נאמר לחם ... חייב כל אדם לבצוע בשבת על שתי ככרות שלמות ... וסמך לזה שנאמר 'לקטו לחם משנה'³.

מה אפוא המסר הנצחי של המן? ומה עלינו ללמוד מכך שהיה עליהם ללקוט מן בכל בוקר מחדש ולא מהיום למחר?

הכלי יקר מוצא כאן מסר כביר: ה' בא לומר לאדם, אתה צריך לבטוח בי שאדאג לפרנסה שלך. בין ה' לאדם, יש חוזה כתוב: ה' הביא את האדם לעולם, וכחלק מזה הוא לוקח על עצמו לדאוג לכל מחסוריו ולגלגל אותו אל המקום הנכון.

הדאגה המטרדיה ביותר בחיים היא דאגת הפרנסה. ממה אתפרנס היום? וממה מחר כשהמשפחה תגדל? ואיך אתקיים בשנות הזקנה? ואיך אהיה מסוגל לעזור לילדים להעמיד את עצמם על הרגליים? ובאותם ימים שהיו ימי הלידה של עם ישראל, שנות החיים במדבר היו מסלול החינוך שגיבש ועיצב את העם לכל הדורות, באה ירידת המן מהשמים כדי להרגיל אותם לגישה של 'תפסיקו לדאוג ותסמכו עלי שאדאג לכם'⁴.

ה"משך חכמה" מדמה את מידת הביטחון, לבן הנסמך על אביו והוא רגוע ושליט לגמרי או אזרחי מדינה הרגועים ובטוחים במלך. וכך יש לאדם לסמוך על ה', שהוא גם אבינו וגם מלכנו ובוודאי ידאג לכל הצרכים שלנו.

8. משך חכמה דברים י, כ: יש בטחון מוסרי, כבטחון העם בהמלך כי הוא ידאג לכל מחסורם, ויש בטחון טבעי, כמו האשה תבטח בבעלה כי הוא ידאג לכל מחסורה ויש בטחון יותר חזק, כבטחון הבן באביו המלך, כי ידאג בעדו כמו שדואג עבור ענייני עצמו ויזמין לו כל מחסורו – וכל העניינים האלו נקבצו אצל ה' יתברך: הוא מלכנו, הוא אבינו ואם כן הוא יושיענו.

מספרים על אישה כורעת ללדת, שרגע לפני הלידה בעלה נפטר (ל"ע). השכנים היו מודאגים לפרנסתה, אך היא הרגיעה אותם באומרה: "יש לי מאן". הם חשבו שהכוונה היא "מאן" באדיש, כלומר: "בעל" ולא הבינו על מה היא מדברת. אך היא הסבירה: יש לי את הפתגם 'מאן דיהיב חיי – יהיב מזוני'... (יסוד הפתגם הזה מבוסס על תענית ח, ב: דכי יהיב רחמנא שובעא, לחיי הוא דיהיב).

וכדי להטמיע בהם את המסר הזה בעומק הנפש, ה' ציווה אותם לגמור את הלחם באותו יום ולא לשמור למחר. בכך הרגיל אותם ה' ללכת לישון כל לילה עם פריג'ידר ריק. בכל הארונות בבית לא היה כלום – ומה נאכל מחר? ה' יעזור! ואיך נחתן את הילדים? ה' יעזור! ואיפה שומרים את התכנית חיסכון? בבנק של ה'⁵.

רעיון דומה עומד גם מאחורי המצווה השנייה – לא ללקוט בשבת. כאן הם נדרשו לסמוך על הלחם שלקטו אתמול ולהיות בטוחים שהוא יספיק גם להיום.

9. כלי יקר טז, ד: אם לא יותירו ממנו למחר – זהו מופת שהם שלמים במידת הביטחון ... וכן אם לא יצאו בשבת ללקוט, הרי הם בטוחים שמה שלקטו אתמול, יספיק להם גם ליום המחרת.

³ עוד מנהגים לזכר המן: גם כיסוי הפת במפה בעת הקידוש הוא לזכר המן, שתהיה הפת בין שני כיסויים, מלמעלה ומלמטה, כמו המן שירד בין שתי שכבות של טל (שו"ע רבינו שם). גם אכילת סעודת מלווה מלכה במצ"ש היא משום המן, שהספיק באופן ניסי גם לסעודה זו. ראו בארוכה לקו"ש חל"ו/70 ואילך.

⁴ יש לקשר את זה לכך שהיו דווקא ארבעים שנה במדבר, והרי מבואר בארוכה (חל"ט/185 ואילך) שארבעים שנה הם זמן להיבנות מחדש ולגבש תפיסת עולם שלימה.

⁵ וארט נאה: הברקה בספר "תכלת מרדכי" (הרב מוטי אלון). בתחילת סדר פסח, חוצים את המצה ומשאירים קצת לאפיקומן, ובסוף הסדר אוכלים את זה. אלא הביאור: בתחילת הסדר שומרים קצת לאחר כך, כמו הנטייה האנושית לשמור למחר 'שיהיה', אבל אחרי הסדר שרואים עד כמה ה' דואג לנו, אוכלים בשמחה את החלק הזה וסומכים על ה' שיהיה בסדר... זהו "אפיקו-מן", כלומר, תוציאו את ה"מן" שמזכיר את מחויבות ה' אלינו...

ואחרי ההקדמה הזו, אנו שבים אל נקודת הפתיחה ושואלים: א. על מה מבוסס הביטחון שיהיה טוב והרי יתכן שמגיע לאדם **עונש** על מעשיו? ב. כיצד מסוגל הביטחון לפעול **שכל רצונותיו של האדם יתגשמו?**

2. משום הקושיות האמורות, יש גישה אצל גדולי ישראל, שמצמצמת מאוד את משמעותה של מידת הביטחון. לפי הגישה הזו, הביטחון לא נועד להבטיח שהרצונות שלי יתגשמו (שהרי הקב"ה 'לא עובד אצלי' ולא מקבל הוראות מהאדם...), אלא מידת הביטחון היא רק אמונה שלמה בכך, **שמה שה' רוצה שיקרה – זה מה שיקרה**, ואם ה' רוצה בכך, זה הדבר הנכון עבורי.

ובאמת, יתכן שהתכניות של האדם הבוטח לא יתגשמו בפועל ויקרו דברים אחרים לחלוטין, אך הוא לא נשבר מכך, כי ה' יודע טוב ממנו, מה הטוב והנכון עבורו בטווח הארוך, ואדרבה, יתכן שכרגע יקרה חלילה דבר רע ונורא ורק אי פעם **בעתיד** – בעולם הזה או בעולם הבא - הוא יתברר כדבר טוב.

10/א. **חובת הלבבות שער הביטחון פ"א:** מהות הביטחון היא מנוחת נפש הבוטח ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו! בעניין אשר יבטח עליו.

ובהרחבה רבה אצל החזון איש:

10/ב. **אמונה ובטחון פרק ב:** טעות נושנה נתאזרחה בלב רבים במושג בטחון. שם בטחון המשמש למדה מהוללה ועיקרית בפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם ועמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע... **כי בטח יהיה הטוב**... ואין הוראה זו בביטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ד' וגמולותיו ית'?

אבל עניין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם וכל הנעשה תחת השמש הכול בהכרזה מאתו ית'.

לפי הגישה הזו, הביטחון אינו מעניק לאדם **אושר ושמחה** על מילוי משאלותיו (שהרי הוא אינו יודע אם יתגשמו), אלא רק נוסך **רוגע ושלווה**. האדם הבוטח אינו דואג ומבוהל מהחיים, משום שהוא מאמין שהכול מנוהל מלמעלה ומה שצריך לקרות לפי החלטת ה' – הוא מה שיקרה, ובוודאי זה הדבר הנכון והטוב עבורי, כפי שיתברר בטווח הארוך או הארוך יותר בעולם הבא.

דוגמא נפלאה לגישה כזו במידת הביטחון, היא הסיפור המפורסם עם רבי עקיבא (ראו עד"ז בלקו"ש ב/393, תורת מנחם ג 267, הובא באמונה ובטחון היכל מנחם קעב):

11. **ברכות ס,ב:** לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא להיהא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא לטב אזל ובת בדברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא אתא זיקא כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא אריה אכליה לחמרא אמר כל דעביד רחמנא לטב ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה.

והנה, האירועים הללו כשלעצמם היו רעים עבור רבי עקיבא והוא בוודאי היה מעדיף לוותר עליהם. הוא כל התכניות שלו השתבשו והוא נשאר בסופו של דבר, בלי חמור ובלי תרנגול והיה צריך להוציא כסף כדי לקנות אחרים במקומם. אלא רק שבדיעבד האירועים שקרו הצילו אותו מהפסד יותר גדול – ובכך התברר שהיו לטובה.

וכך בענייננו: עניינו של הביטחון הוא אמונה בכך שהכול קורה מאיתו ית' והכוונה היא לטובה - אבל אף אחד לא מבטיח **שהתכניות של ה' חופפות בדיוק את התכניות שלנו**.

אמנם ישנן כמה קושיות על גישה זו ומהן:

א. לא מובן ההבדל בין "אמונה" ל"ביטחון"? הרי הביטחון הוא רק אמונה שהכול מאיתו יתברך, ולמה, אם כן, מצאנו בפסוקים לשונות מיוחדים של ביטחון, כמו "בטחו בה' עדי עד", "ישראל בטח בה'" וכו'?

ובאמת, החזון איש מתייחס לזה וכותב שם: "האמונה והביטחון אחת היא, אלא שהאמונה היא המבט הכללי של בעליה והביטחון הוא המבט של המאמין על עצמו. היינו שהאמונה בבחינת הלכה והביטחון בבחינת מעשה". אולם, לכאורה הוא דוחק.

ובעיקר, גישה זו אינה מתאימה עם הפסוק המפורש בתהילים: "הבוטח בה' חסד יסובבנו". היינו שמידת הביטחון עניינה, לעורר טוב פשוט על האדם למילוי רצונו - ואף אם לא מגיע לו כלל שיקרה לו הטוב.

כפי שמאריך להקשות רבינו:

12. לקו"ש לו/4: אין ביאור זה מספיק, כי עניינה של מידת הביטחון בפשטות אינו רק המצב דמנוחת הנפש, אלא שבוטח שיהיה לו טוב בטוב הנראה והנגלה, וכך מביא שם בהערה 40: **וכן מפורש בעיקרים על הכתוב הבוטח בה' חסד יסובבנו, כלומר, אף אם אינו ראוי מצד עצמו, מדרך הביטחון להמשיך חסד חנינם על הבוטחים בה'.** וכן כתב בכד הקמח שם: **ובוטח בה' ישוגב מן הצרה בשכר הביטחון.**

[לא רציתי להאריך, אבל דוגמא לגישה זו הוא הסיפור עם נחום איש גמזו. במקרה שלו, הבקשות שלו התמלאו כפשוטן בטוב הנראה והנגלה, והעפר התהפך לעפר מבורך שיורה חיצים ובליסטראות].

ושבו עולות השאלות שבהן פתחנו: כיצד יכול האדם להיות בטוח שיקרה לו טוב? ועד כמה הדברים באמת מציאותיים ומתרחשים בשטח?

בכמה וכמה שיחות, מציג הרבי יסוד ברור בעניין ומבהיר את הדברים היטב.

3. נפתח את הדברים בעזרת סיפור חסידי ישן: בני זוג היו נשואים שנים רבות ולא זכו לילדים. הם ניסו טיפולים שונים וקשים, אך שום דבר לא הועיל והאישה לא נפקדה. הם החליטו ללכת לאדמו"ר שלהם ולבקש ממנו ברכה לזחוק"ק. הרבי ראה את בקשתם הכנה ובירך אותם שעוד בשנה זו יזכו לחבוק ילד. אחרי שנה, הברכה של הרבי התקיימה והם עשו ברית מילה.

החסידיים של האדמו"ר נכנסו לחדרו וסיפרו בהתפעלות, כיצד התקיימה הברכה שלו באופן ניסי ונולד ילד להורים שלא היו יכולים לעשות זאת בדרך הטבע. אמר להם האדמו"ר כך: **אגיד לכם את האמת. זאת לא הברכה שלי שפעלה את הנס, אלא האמונה של ההורים. אחרי שהם קיבלו את הברכה ממני ויצאו מחדרי, הם התמלאו באמונה פשוטה שכך יקרו הדברים בפועל, והלכו מכאן ישר לחנות למוצרי תינוקות וקנו חדר שינה, מיטה ועגלה עבור התינוק שעוד מעט יבוא לעולם. הביטחון הברור שלהם בישועת ה', הוא פתח את הצינור.**

התפיסה היהודית היא, כי הקב"ה נוהג עם האדם לפי עיקרון של מידה כנגד מידה. מה שאתה נותן – זה מה שאתה מקבל. אנו לא מאמינים בגורל או במזל קבוע מראש בטרם הלידה, אלא בעיקרון כזה, שהאדם גוזר את הגורל של עצמו. המעשים שלו גורמים לאותו שפע דומה מלמעלה.

13. משנה סוטה א,ז: במידה שאדם מודד – בה מודדים לו.

ומכאן נובע העוצמה של מידת הביטחון: כאשר אדם מרים את עצמו לביטחון מוחלט בכוח שלמעלה מהטבע, הוא זוכה לחיות חיים כאלו שלמעלה מהטבע. אדם שעומד מול רופא, למשל, ושומע שהמצב קשה מאוד לא עלינו. אך בכוח ביטחונו בה' הכול יכול, הוא מרים את עצמו למעלה לגמרי מהמקום

והזמן שבו הוא נמצא ואומר: ה' אוהב אותי והוא אינו מוגבל בדרך הטבע, וברור שהוא יעשה נס. הרי הוא זוכה להמשיך על עצמו שפע כזה, שלמעלה מדרך הטבע.

הנקודה היא, **שביטחון הוא לא משחק ילדים**. זה לא משחק ב"כאילו". אין לי מה להפסיד, אז אני בוטח בה'. ממש לא. זאת עבודה עמוקה של האדם בנפשו, שהוא מתרומם למעלה מהגבלות הטבע ומרגיש באמת שהכול אפשרי מלפניו יתברך – ואז הוא זוכה לשפע דומה מלמעלה.

למה הדבר דומה? מספרים על חכם אחד, שעמד ודרש בבית הכנסת כי אדם שבוטח בה' בלב שלם לזכות בהגרלת הלוטו – הוא יזכה בכך. שמע זאת אדם פשוט ולקח את הדברים ברצינות. הוא עזב את העבודה, קנה כרטיס לוטו בהגרלה של מאה מיליון דולר והמתין לזכייה המובטחת. חלפו כמה שבועות והוא לא זכה בהגרלה. במקום זה, באה לביתו עניות ודלות של אדם המובטל מעבודתו.

חזר היהודי לאותו חכם והתלונן על כך שההבטחה לא קוימה. שאל אותו החכם, אתה בטחת בה' בלב שלם שתזכה? "כן, הוא ענה, בלב שלם".

אמר לו החכם כך: בטוח אצלי כי הכרטיס שלך יזכה בהגרלה הקרובה, ואני כל כך בטוח בזה שאני רוצה להציע לך עסקה: אני מוכן לקנות ממך את הכרטיס בחמישים מיליון דולר במזומן. היהודי חשב רגע וההצעה מצאה חן בעיניו: מוטב חמישים ביד, ממאה באוויר...

אמר לו החכם: לכן לא זכית בהגרלה, כי אינך בוטח באמת שתזכה. אילו היית בטוח בכך כמו שמחר תזרח השמש ברקיע, לא היית מוכר פרס של מאה מיליון בחמישים מיליון...

14. לקו"ש חל"ו/5-4: יובן זה עפ"י דברי רבנו הצמח צדק, שענה לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים רבים על חולה מסוכן ח": 'תחשוב טוב – יהיה טוב'... ונראה לבאר בכוונת הדברים... ביטחון הוא עבודה ויגיעה בנפשו והיא מביאה את חסדי ה' הבאים כתוצאה מעבודת ויגיעת האדם לבטוח בה': על ידי שהאדם סומך באמת ובעומק נשמתו רק על הקב"ה לבד, עד שאינו דואג כלל, הרי התעוררות זו גופא פועלת שהקב"ה מתנהג עמו באופן זה שמטיב עמו – גם אם לולי זאת אינו ראוי לזה.

קעת מובנת השאלה, כיצד יוכל להיות האדם בטוח שיזכה והרי יתכן שלא מגיע לו לזכות? שמא גרם החטא?

אמנם באמת אף אם לא מגיע לו לזכות, אך הביטחון הוא **מסלול נפרד עבור אלו שלא מגיע להם**. שכן זה גופא שהוא מרים את עצמו למצב כזה של ביטחון, זה ממשיך יחס דומה מה' והוא זוכה לטוב הנראה והנגלה אף אם לא מגיע לו לפי זכויותיו בכלל.

ובאמת, יסוד הדברים נמצא בתורה עצמה: בפרשת שמות מסופר כי דתן ואבירם האשימו את משה בכך שהרג את המצרי, ומשה נבהל ואמר "אכן נודע הדבר", ומיד הפסוק הבא אומר: "וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה".

15/א. שמות כ"ד: ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו? הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי?! וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר. וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין.

וכאן עולה השאלה, מה קשר הדברים בין זה שמשה פחד לזה שפרעה שמע? הרי פרעה שמע זאת מדתן ואבירם ולא ממשה?

אלא כאן נמצא יסוד העניין: **היות שמשה פחד - לכן פרעה שמע**. אך אילו היה מרים את עצמו לדרגה שבה הטבע אינו תופס מקום ואומר בביטחון מוחלט: "לב מלכים ושרים ביד ה'", הרי כך היה מתגשם.

15/ב. לקו"ש שם/6: זהו מה שכתוב וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר וישמע פרעה. כיון שמשה היה ירא לנפשו ולא בטח בהשם שלא יבוא שום היזק חס ושלו מפעולותיו הטובות - להגן על איש ישראל

מהמצרי שהכה אותו ולהוכיח שני עברים נצים – הרי זה גרם שוישמע פרעה ויבקש להרוג את משה והוצרך לברוח ממנו.

לפי המהלך הזה, מבאר בשיחה שם מדרש תמוה ביותר:

16/א. **בראשית רבה ר"פ פו:** שני בני אדם הבטיחון הקב"ה ונתייראו, הבחור שבאבות והבחור שבנביאים. הבחור שבאבות זה יעקב ... ואמר לו הקב"ה והנה אנכי עמך, ובסוף נתיירא שנאמר ויירא יעקב. הבחור שבנביאים זה משה ... אמר לו הקב"ה כי אהיה עמך, ולבסוף נתיירא שנאמר ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו.

והנה פשטות לשון המדרש הוא, שיעקב ומשה טעו בכך שיראו והיה עליהם לבטוח בה'. וכך כתבו המפרשים על המדרש שם:

16/ב. **יפה תואר שם:** אין ללמוד מהם, שהראוי שלא לירא, אלא להיות נכון לבו בטוח בה'.

ולכאורה זה תמוה ביותר, שהרי הם יראו שמא גרם החטא? שמא אינם ראויים לשפע מלמעלה - ולמה אין ללמוד מהם?

אמנם זה גופא החידוש של התורה: גם אדם שלא ראוי לו לקבל שפע, יכול לזכות לקבלו **בכוח הביטחון**. זהו מסלול עוקף ונפרד עבור אלו שלא מגיע להם, ולכן האדם אמור לבטוח בה' בכל מצב שהוא – והביטחון עצמו הוא זה שיגרום לו להיות ראוי לשפע ניסי.

4. מה מסקנת הדברים הלכה למעשה?

ישנו מכתב מופלא של הרבי, שבו כותב כי הדרך הנכונה היא הפוכה מדרך העולם. אצל העולם, ממתנים שיהיה טוב ואז שמחים ומחייכים. אך אצל יהודים עובדים באופן של לכתחילה אריבער ולכן **קודם מחייכים – וזה גופא גורם שיהיה טוב**.

בעברית פשוטה: לא רק אושר גורם לחיוך, אלא גם חיוך גורם לאושר. (ויש להעיר שהדבר מתאים לכל מיני מחקרים שמביאים היום, כי כמה דקות של חיוך בכל בוקר, גורמות להפרשת סרוטונים במוח וזה גופא גורם להרגשה טובה. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3225828,00.html>).

תעתיקו בבקשה המכתב מאגרות טז עמוד רנב.

לסיום (רבים השיב מעון א/96 ואילך): בצפון הארץ גר יהודי צרפתי בשם יהודה בן שושן ובזכות ברכה של הרבי דרך הרב מולע אזימוב ע"ה, נולדה לו בת יחידה אחרי כעשר שנות נישואין. בגיל עשר החלה הילדה להתלונן על כאבי ראש ואחרי סידרת בדיקות גילו שיש לה ל"ע גידול ממאיר במוח. העצה היחידה הייתה לטוס בבוסטון ושם לשקול אפשרות של ניתוח.

כשהגיעה הילדה לשם, הרופאים הציעו בפני ההורים שתי אפשרויות: לעשות ניתוח שהם אינם יכולים להבטיח שתתעורר ממנו או להשאיר אותה כך והיא תוכל לשרוד חצי שנה. האבא נסע לניו יורק ונכנס ליחידות ושם פרץ בבכי נורא. הרבי הביט בו ואמר: "משנכנס אדר מרבים בשמחה ואתה בא לכאן לעשות ההיפך?! מי הרשה לך להכניס עצבות לתוך החדר שלי?" האבא חשב שהרבי מתבדח ברגע כה קשה והחל לצעוק 'זה החיים של הבת שלי', אך הרבי השיב בתקיפות: "וככה תציל את הבת שלך על ידי שתכניס עצבות לתוך החדר בחודש אדר"?

האבא אמר שהוא מוכן להיות בשמחה, אבל איך אפשר? הרבי ענה: "אדר זה חודש של שמחה בגלל ונהפוך הוא, ואז הפך את שתי ידיו מצד ימין לצד שמאל ואמר: מתהפך, הכל מתהפך".

האבא יצא החוצה ופתאום נזכר שהוא שכח לקבל מהרבי תשובה מה לעשות עם הניתוח? הוא כתב מכתב והרבי השיב דרך המזכיר כי הוא כבר ענה לו על כך ביחידות. האבא חשב שאולי הרבי מתכוון לכך שאמר 'ונהפוך הוא', אבל בכל זאת התעקש שהוא רוצה תשובה ברורה. הרבי ענה ש'אם הוא דווקא שואל, אז שיתיעץ עם רופא שלישי'. למעשה, מאוחר יותר הוא הבין את המשמעות החמורה של הדברים. רופא שלישי ייעץ לעשות את הניתוח, וכאשר הם פתחו את הראש, הם גילו נס רפואי: הגידול נעלם. אבל לניתוח עצמו היה מחיר כבד והילדה לא חזרה לדבר.

בפסח הם שהו אצל בן משפחה בפלטבוש ובסעודת משיח הלכו להתוועדות אצל הרבי. באחת ההפסקות בין השיחות, הרבי קרא לו ונתן שתי חתיכות מצה ואמר כך: המצה היא מאכל של רפואה ומאכל של אמונה. חתיכה אחת תיתן לבת שלך שיהיה לה רפואה וחתיכה אחת תיקח לעצמך שתהיה לך אמונה. הבת שלך אינה צריכה לסבול מכך שחסר לך אמונה.

אחר כך בעת חלוקת הכוס של ברכה הרבי הוסיף: הסדר הוא, קודם **חודש ניסן שהוא חודש של אמונה ואחר כך חודש אייר שהוא חודש של רפואה**, אבל כאן יכול להיות ונהפוך הוא, והרפואה של הבת לא תחכה עד שתהיה לך אמונה, אלא קודם היא תהיה בריאה ואחר כך תבוא האמונה שלך... מיותר לציין כי מאותו ערב נעלמו לחלוטין כל קשיי הזיכרון והדיבור של הבת.